

haastig het oordeel over de booze daad komt, daarom is het hart des menschen in hem vol om kwaad te doen. En als de redenaar tot zijn eigenlijke thema komt, is dit zijn korte program-aankondiging: je me propose aujourd'hui, mes Frères, de travailler à dissiper les sombres nuages, que votre sécurité répond sur les vœux d'un Dieu, qui attend le Pêcheur...

Eenige eeuwen later zou de hoogleeraar Greijdanus de vraag stellen, of ten overstaan van een dergelijk schriftwoord het blijven voortbestaan van menschen en volken nog wel als (algemeene) genade te betitelen was, en zou in Amerika de predikant Ds G. Hoeksema, door een gemeene-gratie-theologie uit zijn ambt ontzet, openlijk zijn blijdschap daarover uitspreken.

Inderdaad, de wijze, waarop in het boek Genesis het voortbestaan der Amorieten door den spreken-den God zelf van de hoogte van Zijn raadsplan uit belicht wordt, geeft ons alles te denken. Ook in onzen eigen tijd. We hebben weer lucht gekregen; de vijand is verslagen, de weg ligt weer open, de natie herrijst. We zijn er nog. Maar — is dat genade? Of is ons blijven voortbestaan als natie misschien middel tot voltrekking aan die natie van het raadsbesluit tot algeheel verderf?

Noem die vraag niet wrede, en haar adres — het kerkelijke — niet verkeerd. Amorieten wonen niet zoo heel ver van de kerk af. Was het niet tot de kerk, dat de profeet Ezechiël de harde woorden sprak (16:3): „uw vader was een Amoriet?” De Amorieten behooren tot die groepen, die „aan het Kanaänitische leven zijn signatuur hebben gegeven” (Noordtj. A., s.v.), nauw verwant waren met de Hebreërs. Sihon en Og behooren een Amorietisch rijk toe, Amrafel volgens sommigen ook, en „in het Westjordaansche vormen zij de overheerschende bevolking, wanneer Israël onder Jozua binnentrekt” (dezelfde). De Amorieten hebben dan ook op Israël hun fatale stempel in menig opzicht gesteld. „Wij hebben Abraham tot een vader”, pocht het vleesch. „Uw vader was een Amoriet”, zoo snijdt de stem van den Geest.

Neen, neen, schuif het lastige thema niet van u af, onder opmerking, dat gij geen Amoriet, doch een verbondskind zijt. Weet ge niet, dat juist bij de treffende acte der verbondssluiting met Abraham God de Heere dien Amoriet ter sprake heeft gebracht? Immers in Genesis 15: het hoofdstuk van die theophanie, waarin de Verbondsgod Abraham verscheen in het droomgezicht van een brandende fakkel, die tusschen de stukken van de geslachte offerdieren doortrok — symbool der aanvaarding van den bondsplicht door God zelf? In die ure sprak God tot Abraham: gij zult wel in den bondskring geloovigen worden, gij zult wel in den bondskring de vaderplaats mogen innemen en wel heb ik aan uw kinderen dit mooie land, thans door de Amorieten bewoond, tot een erfenis gegeven. Maar gij moet nu niet zeggen: mijn kinderen hebben de belofte, de schenking-in-belofte, van het Amoritenland, van Kanaän; derhalve zal ik hen „houden voor” kinderen, die reeds het land Kanaän in concreet, in actueel bezit HEBBEN gekregen. Neen, neen, Abraham. Schenking-in-belofte is wel meer dan een aanbod: veel en veel meer. Maar, ze is toch ook heel iets anders dan mededeeling-in-de-werkelijkheid-der-existentie. Beschouw uw kinderen als rechthebbers op die belofte; behandel, bejegen hen ook als zoodanig. Maar houd ze niet voor zulken, aan wie het land reeds in handen IS gevallen, want — dat zal nog enkele eeuwen duren. De Amoriet wordt nog niet dadelijk uit de bezitting verdreven. Zijn zondemaat is nog niet vol. Hij mag nog ploegen en eggen en zaaien en oogsten hier. Mijn zoon zal nog op zijn akkers schijnen. Mijn regen er nog op vallen. Hij zal zelfs uw kinderen, als ze straks onder Jozua eindelijk dit land in ACTUEEL bezit krijgen, veelszins tot zonde verleiden, hen verontreinigen en doen struikelen, en ik zal zelfs eenmaal hun hoogmoed breken, door hen toe te roepen: uw vader, dat was niet die Abraham, wiens geloof u verlaten hebt, maar dat was die Amoriet, wiens afgoderij u tot bondsbreuk verleide. Ja, ik zal mijn Zoon eenmaal zenden, dien ik door den Geest den mond zal openpersen tot dit allerhardste woord: gij zijt uit den vader, den Amoriet? Ja, maar daarmee dan ook uit den vader den duivel (Joh. 8).

Het is ons nuttig, aan deze woorden te gedenken. De natie is er nog. Maar bestaan is nog geen leven. Voortbestaan is substraat zoowel voor de voltrekking van Gods besluit der verkiezing, als ook voor de ten-uitvoer-legging van zijn decreet van verwerping.

Dat weet de Amoriet niet. Hij kent niet de „schauerliche, unheimliche”²⁾, de huiveringwekkende beteekenis van dit woord, dat immers tot Abraham gezegd werd, en dat Calvijn deed spreken van een *horribel* besluit. Maar wij zijn Abrahams nageslacht, wij, aan wie de openbaring doorgegeven is. Wij weten dat dus *wel*. Wij hebben geen recht, het weg-te-werken onder een schematische hanteering van den gemeene-gratie-term. Want genade is het „bestaan” niet. Oordeel evenmin. Het is slechts substraat voor die beide. Van welk van die beide het dit is, dat zal de dag openbaren, als het door vuur ontdekt is.

Er ligt een *horribel* besluit over „herrijzend Nederland”. Amorieten en humanistische Nederlanders als volksgenooten liggen tenslotte in hetzelfde vlak. Slechts Gods bondgenooten liggen in een ander.

Die bondgenooten hebben belofte van een eeuwig Kanaän. Maar eerst door vele beproevingen heen kunnen zij daar binnengaan. En vóór het zoover is, zal de profetenstem nog menigmaal hun tegen-dreunen: uw vader was een Amoriet, een N.S.B.-er, een communist, een personalist, een pantheïst, een humanist, een totalitaire-staats-maniak, een verbroederingsnivellist, een autark, een heiden-in-het-diepst-van-zijn-gedachten. Die heidenen zwermen vandaag om ons heen. Christendom en humanisme willen zij verbinden. Antithese en synthese willen zij gelijkgeschakelen. Zij zullen van Abrahams zaad nog velen verleiden, en veel Kamerzetels hun ontnemen. Het zal zoolang duren tot hun maat vol is.

En ook — de maat van al wie op hen vertrouwt. Ze komen in één familiegraf: uw vader was een Amoriet en ieder wordt tot zijn vaderen verzameld. Daarom, Israël, vertrouw gij op den Heere. Hij is hun hulp en hun schild. Houd gij het verbond hoog. En, waar eeuwig Kanaän u *geschonken* is in de belofte, geloof daar, en bekeer u, opdat de schenking in belofte te zijner tijd plaats make voor het aanvaarden van het erfgoed *metterdaad*. Speculeer niet over het bestaan als over gratie, doch geloof-en-leef, en blijf bij de geopenbaarde toezegging.

K. S.

¹⁾ Vertaling Dr G. Ch. Aalders.
²⁾ Gunkel, H.

De verzetsstrijd van De Reformatie¹⁾

„Het falen van de meeste oude politieke partijen in den verzetsstrijd toonde ons, dat ook de Nederlandsche democratie minder gezond was dan wij meenden en dat praten wat anders is dan doen. Het maanden lang schipperen en tasten aler wij ons eenige houding wisten te geven tegenover de bezettende macht, opende onze oogen voor het tekort aan zedelijke moed...”

(„Vrij Nederland”, 17 Mei 1945.)

Wij willen iets zeggen van de positie van De Reformatie in den bezettingstijd, zooals wij die van zeer nabij hebben meegemaakt.

Toen, na de eerste duitsche terreur van de nachtzware Meidagen 1940 De Reformatie weer uitkwam, sprak haar hoofdredacteur het eenig juiste woord voor de geheele nederlandsche pers in dezen slotzin van zijn eerste artikel: „Mijn Schildt ende betrouwen...” Hij (de tekst Matth. 18:7 n.l.) blijve ons allen in gedachten: „want hij verhindert ons, achter de massa weg te schuilen met onze individuele verantwoordelijkheid...”

In deze woorden lag een programma tevens, een programma dat met groote trouw stipt werd afgewerkt tot de gevangenisdeuren zich achter den hoofdredacteur sloten.

In kolom na kolom, elk nummer van De Reformatie tot het verbod in Augustus 1940 kwam, heeft de hoofdredacteur zijn zware „individuele verantwoordelijkheid” gevoeld.

Ik denk aan het artikel van 14 Juni 1940: „Dat ik doch vroom mag blijven...”; aan het artikel van 21 Juni 1940: „Den schuikelder uit: de uniform aan...”; aan zijn artikel in dat zelfde nummer onder persschouw over: „Onze Koningin”, waarin hij het vertrek van H.M. onze Koningin naar Engeland verdedigt tegen het defaitisme, waaraan vrijwel geheel de nederlandsche pers ten prooi was in die dagen. Ik denk aan wat hij schreef op 7 Juni 1940: „Met name denken we hier aan de gemakkelijheid, waarmee sommigen

het verlaten van den nederlandschen bodem door H.M. de Koningin en haar ministers hebben beoordeeld. Wie kent de feiten? Wie weet, wat de wil tot handhaving der nederlandsche souvereiniteit voor consequenties vroeg? Wie, in hoeverre de wilsbeschikking van den één door die van den ander of van de Koningin zelve was gebonden? Laat ons niet oordeelen vóór den tijd, en bedenken, dat we zoo ongeveer niets weten van den achtergrond, noch van den samenhang der in zoo verbijsterend tempo over ons gekomen katastrofes... De band tusschen Nederland en Oranje is te kostbaar voor improvisaties, in dagen van vrede, maar vooral in een periode van oorlog”. Wie in die rampzalige dagen van Juni, Juli en Augustus 1940 meeleefde in de wereld van de pers, weet hoe schier alle bladen onder den ban van het defaitisme lagen, met uitzondering van enkele, w.o. De Reformatie een leidende plaats had ingenomen.

Wij denken aan het artikel „Wettelijke Overheid” in De Reformatie van 5 Juli 1940, waarin de hoofdredacteur rondweg zich stelt op de „rechts-basis” van de internationale overeenkomsten welke immers óók door Duitschland onderteekend waren, en waarom hij even rondweg de duitsche bezetting dus „de vijandige overheid” noemt tegenover onze regering in Londen, die hij de „wettelijke” blijft noemen.

Wij denken aan zijn strijd tegen de N.S.B., die al direct na de Meidagen was begonnen de machtspositie te grijpen en ons volk „gelijk te schakelen”. Wij denken hier aan zijn artikel: „Studenten opgepast”; aan zijn: „Nederlandsche jeugdbeweging” (2 Aug. 1940); aan zijn: „Corporatief — het woord is opgedoken”; aan zijn „Revolutie met stille trom”; aan zijn telkens weer waarschuwen van de pers toch trouw te blijven en zich om Gods wil nóót te laten gelijkgeschakelen; aan zijn fel striemend artikel: „Het glas champagne” waarmee hij Mengelberg aan de kaak stelde, die in Duitschland een glas champagne dronk met zijn duitsche vrienden, toen hij de capitulatie van zijn vaderland vernam.

Wij kunnen de opsomming veel langer maken. Straks zal er gelegenheid zijn deze artikelen, die historische beteekenis zullen krijgen stuk voor stuk te herlezen.

Men weet hoe het gegaan is.

Aan de bekende brochure van Dr H. Colijn, „Op de grens van twee werelden”, wijdde de hoofdredacteur enkele artikelen in De Reformatie en aan het slot daarvan schreef hij de volgende woorden: „God weet, of zij (de nationaal-socialisten) de „macht” hier zullen houden. Wij weten, dat wij de „bevoegdheid” zullen houden. Macht en bevoegdheid blijven gelukkig twee. Tenslotte zal de antichrist gene, en de Kerk deze behouden. En daarna komt de dag van den grooten oogst. Kom, Heere Oogster, ja, kom over het Kanaal en over den Brennerpas, kom via Malta en Japan, ja kom van de einden der aarde, en breng Uw snoeimes mee, en wees genadig aan Uw volk; het is wel bevoegd, maar slechts door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen.”

Hiermee was het lot van De Reformatie en haar hoofdredacteur beslist.

Ik zie de duitsche Gestapo-officier, een bruut, grof type en den nederlandschen verrader in burger, met zijn misdadige tronie en intimidatie-methoden, die hij blijkbaar in die paar maanden al grondig bestudeerd had, nog het privékantoor van de uitgeverij binnengaan. De slag werd geroutineerd berekend, snel en onverwachts toegebracht. Er was geen gelegenheid iets te verbergen of te verhehlen. De Reformatie werd verboden, de archieven en abonnementenlijsten achter slot gegrendeld, correspondentie en bescheiden in beslag genomen. Op dienzelfden dag — zoodat contact onmogelijk was — werd Prof. Schilder gevangen genomen en te Arnhem in een cel gezet — zonder proces, zonder beschuldiging, zonder verhoor, en daar maanden in eenzame opsluiting vastgehouden.

En toen hij weer vrij kwam, was dit met een uitdrukkelijk gegeven schriftverbod in welken vorm dan ook. En ook daarna liet men hem niet met rust. Het grootste gedeelte van den bezettingstijd heeft hij zich moeten schuilhouden, zijn huis werd door de duitsche weermacht in beslag genomen, zijn allerbeste meubelen — waaronder ook zijn schrijfmachine — zijn distributiebescheiden hem ontrouwd.

Het is hier thans de plaats niet te onderzoeken welk aandeel nederlandsche individuen aan dit alles gehad hebben. Te zijner tijd zal ook dat aan de openbaarheid worden prijsgegeven.

Eén ding staat al direct vast: Van der Vaart Smit wist van de arrestatie en van het gevangen

houden af. In een pe Delfshave genneming Vaart Smit kon worden eigen vri „Kerk en vangenisd willen dat zij dat nie slot...

Deze ding van vrij en onv een zeer l beruchte o over zulle nemen.

Waarom Het sch worden v

Er is in zetsbeweg en gevev sten dr i ook ten v toe. Er v die na Se tijdstip, ill rezen zijn verschijn het toen d in Frankr soort rad dagelijks forma. Z ren. We stelt zich zal straks vernietigd

Wij wi het jaar l Wij ve kop van Als ee

KE
Veen

In het Veendam Ds N. Pe de”. Ook De vraag gument is heeren R alleen „o Gods Na weren is” heeren R onduubbel alleen bir valsche k ning God len. Wa prof. Gra als ketter Al is c zake, we over zeg (Synopsis zegt:

„W doopel het oor deren, wasser

In wer wel dit:

De door c paalde uiterlij doopel voren